मोक्षमेव व्यवस्यामि बन्धो हि व्यसनं महत्। सुवृत्तिमनुवर्त्तिष्ये तामहं पितुरव्यथां।
अतीव तपसात्मानं योजयिष्याम्यसंशयं। तस्मादेकोऽहमेकाकी एकैकस्मिन्वनस्पतौ। चरन्भैक्ष्यं मुनिर्मुण्डश्चरिष्याम्याश्रमानिमान्।
यांश्चुना समवच्छन्नः शून्यागारकृतालयः। वृक्षमूलनिकेतो वा त्यक्तसर्व्वप्रियाप्रियः।
न शोचन्नप्रहृष्यंश्च तुल्यनिन्दात्मसंस्तुतिः। निराशीर्निर्नमस्कारो निर्द्वन्द्वो निष्परिग्रहः। ४९००
न चाप्यवहसन्कञ्चिन्न कुर्व्वन्भ्रूकुटींक्वचित्। प्रसन्नवदनो नित्यं सर्व्वभूतहिते रतः।
जङ्गमाजङ्गमं सर्व्वमविहिंसंश्चतुर्व्विधं। स्वासु प्रजास्विव सदा समः प्राणभृतः प्रति।
एककालञ्चरन्भैक्ष्यं कुलानि दश पञ्च वा। असम्भवे वा भैक्ष्यस्य चरन्नशनान्यपि। अल्पमल्पञ्च भुञ्जानः पूर्व्वालाभे न जातु चित्।
अन्यानविचरन्लोभाद्लाभे सप्त पूरयन्। अलाभे यदिवा लाभे समदर्शी महातपाः।
वास्येकं तक्षतो बाहुं चन्दनेनैकमुक्षतः। नाकल्याणं न कल्याणं चिन्तयन्नुभयोस्तयोः। ४९०५
न जिजीविषुवत्किञ्चिन्न मुमूर्षुवदाचरन्। जीवितं मरणञ्चैव नाभिनन्दन्नच द्विषन्।
याः काश्चिज्जीवता शक्याः कर्तुमभ्युदयक्रियाः। ताः सर्व्वाः समतिक्रम्य निमेषादिव्यवस्थिताः।
तासु चाप्यनवस्थासु त्यक्तसर्व्वेन्द्रियक्रियाः। संपरित्यक्तधर्म्मार्थः सुनिर्णिक्तात्मकल्मषः।
निर्मुक्तः सर्व्वपापेभ्यो व्यतीतः सर्व्ववागुराः। न वशे कस्यचित्तिष्ठन्सधर्म्मा मातरिश्वनः।
एतया सततं धृत्या चरन्नेवंप्रकारया। देहं संस्थापयिष्यामि निर्भयं मार्गमास्थितः। ४९१०
नाहं सुकृपणे मार्गे स्ववीर्य्यक्षयशोचिते। स्वधर्म्मात् सततोपेते चरेयं वीर्य्यवर्जितः।
सत्कृतोऽसत्कृतो वाऽपि योऽन्यं कृपणचक्षुषा। उपैति वृत्तिं कामात्मा स शूद्रेण वर्त्तते पथि।
वैशम्पायन उवाच॥ एवमुक्त्वा सुदुःखार्त्तो निश्वासपरमो नृपः। अवेक्षमाणः कुन्तीञ्च माद्रीञ्च समभाषत।
कौशल्या विदुरः क्षत्ता राजा च सहबन्धुभिः। आर्य्या सत्यवती भीष्मस्ते च राजपुरोहिताः।
ब्राह्मणाश्च महात्मानः सोमपाः शंसितव्रताः। पौरवृद्धाश्च ये तत्र निवसन्त्यस्मदाश्रयाः। प्रसाद्य सर्व्वे वक्तव्याः पाण्डुः प्रव्रजितो वनं। ४९१५
निशम्य वचनं भर्त्तुर्व्वनवासे धृतात्मनः। तत्समं वचनं कुन्ती माद्री च समभाषतां।
अन्येऽपि ह्याश्रमाः सन्ति ये शक्या भरतर्षभ। आवाभ्यां धर्म्मपत्नीभ्यां सह तप्तुं तपो महत्।
शरीरस्यापि मोक्षाय स्वर्गं प्राप्य महाफलं। त्वमेव भविता भर्त्ता स्वर्गस्यापि न संशयः।
प्रणिधायेन्द्रियग्रामं भर्तृलोकपरायणे। त्यक्त्वा कामसुखे ह्यावां तप्स्यावो विपुलं तपः।
यदि चावां महाप्राज्ञ त्यक्ष्यसि त्वं विशाम्पते। अद्यैवावां प्रहास्यावो जीवितं नात्र संशयः। ४९२०
पाण्डुरुवाच॥ यदि व्यवसितं ह्येतद्युवयोर्धर्म्मसंहितं। स्ववृत्तिमनुवर्त्तिष्येतामहं पितुरव्यथां।
त्यक्त्वा ग्राम्यसुखाहारं तप्यमानो महत्तपः। वल्कली फलमूलाशी चरिष्यामि महावने।
अग्नौ जुह्वदुभौ कालावुभौ कालावुपस्पृशन्। क्षमः परिमिताहारश्चीरचर्म्मजटाधरः।